ЎРТАЧИРЧИҚ ТУМАНЛАРОРО ИҚТИСОДИЙ СУДИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ҲАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ

Ўртачирчиқ тумани

2024 йил 14 март

Ўртачирчиқ туманлараро иқтисодий суди судья У.Суюнов раислигида, судья ёрдамчиси Ж.Ибрагимов котиблигида даъвогар - "Турсунбой Нафосат" фермер хўжалиги манфаатида Бўка туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгашининг жавобгар - "АРК ВИКА" масъулияти чекланган жамияти ҳисобидан 119.569.087 сўм асосий қарз ва 19.131.040 сўм пеня ундириш тўғрисидаги даъво аризаси бўйича иқтисодий ишни, Бўка туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши вакили – Р.Абдуғаниев (ишончнома асосида), жавобгар вакили – А.Кабилов (ишончнома асосида)лар иштирокида "Бўка пахта тозалаш" АЖ биносида, очиқ сайёр суд мажлисида кўриб чиқиб, қуйидагиларни

аниқлади:

Даъвогар "Турсунбой Нафосат" фермер хўжалиги манфаатида Бўка туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши Ўртачирчиқ туманлараро иқтисодий судига даъво аризаси билан мурожаат қилиб, жавобгар "АРК ВИКА" масъулияти чекланган жамияти ҳисобидан 119.569.087 сўм асосий қарз ва 19.131.040 сўм пеня ундиришни сўраган.

Суд мажлисида Бўка туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши вакили иштирок этиб, даъво аризанинг асосий қарз қисми бўйича қайта-ҳисоб қилинганлиги ва даъвогар томонидан жавобгардан қишлоқ хўжалиги техникаси учун олинган ёқилғи мойини ҳамда бошқа кўрсатилган хизматлар ҳақини чегирган ҳолда қолган қарздорликни тўлиқ қаноатлантириб беришни сўради.

Суд мажлисида иштирок этган жавобгар вакили судга ҳисоб-китоб солиштирма далолатномасини тақдим этиб, унга кўра жавобгар томонидан даъвогарга ҳишлоҳ хўжалиги техникаси учун ёҳилғи мойи ҳамда бошҳа хизмат кўрсатиш ишлари учун жами 15.245.741 сўм сарф-харажатлар ҳилинганлиги, ҳолган асосий ҳарз 104.323.346 сўмни ташкил этиши ва ушбу сўммага эътирози йўҳлиги, бугунги кунда жамиятнинг молиявй аҳволи яхши эмаслигини билдириб, пеня суммасини камайтириб беришни сўради.

Суд мажлисида даъвогар вакиллари иштирок этмадилар ва ўз фикрларини билдирмадилар, лекин ишни кўриш вақти ва жойи ҳақида тегишли тартибда огоҳлантирилган.

Суд ишни даъвогар вакиллари иштирокисиз кўришни, ишда иштирок этган шахслар вакиллари тушунтиришларини тинглаб, ишдаги мавжуд хужжатлар билан танишиб, қуйидаги асосларга кўра даъвогарнинг даъво талабларини қисман қаноатлантиришни, ишни кўриш билан боғлиқ суд харажатларини жавобгар зиммасига юклашни лозим топади.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси (бундан буён матнда ФК деб юритилади)нинг 8 ва 234-моддаларига, асосан мажбуриятлар шартномадан, зиён етказиш натижасида ҳамда ушбу Кодексда кўрсатилган бошқа асослардан келиб чиқади. Мазкур холатда тарафларнинг мажбуриятлари контрактация шартномасидан келиб чиққан.

ФКнинг 465-моддасида контрактация шартномасига мувофик кишлок хўжалиги махсулотини етиштирувчи кишлок хўжалиги махсулотини кайта ишлаш ёки сотиш учун бундай махсулотни харид киладиган шахсга - тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу махсулотни кабул килиш (кабул килиб туриш), унинг хакини шартлашилган муддатда муайян бахода тўлаш (тўлаб туриш) мажбуриятини олади.

Иш хужжатларидан аниқланишича, 2023 йил 11 март куни тарафлар ўртасида пахта хом ашёсини етиштириш ҳамда харид қилиш бўйича 183-сонли фьючерс шартномаси тузилган.

Шартноманинг 1.1-бандига кўра, "Хўжалик" 31,56 гектар ер майдонидан 94,7 тонна пахта хом ашёсини "Буюртмачи" га етказиб бериш, "Буюртмачи" эса ушбу махсулотни қабул қилиб олиш ва унинг ҳақини тўлаш мажбуриятини олган.

Шартнома шартларидан келиб чиқиб, даъвогар томонидан тегишли хисоб-фактураларга асосан жавобгарга пахта хом ашёси етказиб берилган.

Бироқ, жавобгар ўзининг шартномавий мажбуриятларини лозим даражада бажармасдан етказиб берилган пахта хом ашёси ҳақини тўлиқ тўлаб бермаган. Натижада жавобгарнинг даъвогар олдидаги қарздорлиги жами 119.569.087 сўмни ташкил этган.

Ушбу қарздорликни ундириш тўғрисидаги даъвогарнинг 08.02.2024 йилдаги 329-сонли талабнома жавобгар томонидан оқибатсиз қолдирилган.

ФКнинг 236-моддасига асосан, мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонунчилик талабларига мувофиқ, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса - иш муомаласи одатларига ёки одатда кўйиладиган бошқа талабларга мувофиқ лозим даражада бажарилиши керак.

Бироқ, жавобгар вакили томонидан судга тақдим этилган ҳисоб-китоб солиштирма далолатномасига кўра, жавобгар томонидан даъвогарга қишлоқ хўжалиги техникаси учун ёқилғи мойи ҳамда бошқа хизмат кўрсатиш ишлари учун жами 15.245.741 сўм сарф-харажатлар қилинганлиги маълум бўлди.

Ушбу холатни Кенгаш вакили хам инкор этмади.

Шу боис суд, тарафлар вакилларининг суд мажлисида берган тушунтиришлари ва ўз важларини тасдиқлаш учун судга тақдим этган маълумотига кўра, даъво талабининг асосий қарз ундириш қисмини қисман асосли деб ҳисоблайди ва жавобгар ҳисобидан даъвогар фойдасига 104.323.346 сўм асосий қарздорликни ундиришни лозим топади.

Шунингдек, даъвогар ўзининг даъво талабида жавобгардан шартноманинг 5.3-бандига асосан 19.131.040 сўм пеня ундириб беришни сўраган.

ФКнинг 333-моддасига асосан, қарздор айби бўлган тақдирда мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги учун, агар қонун ҳужжатларида ёки шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, жавоб беради.

Ўзбекистон Республикаси Олий Хўжалик суди Пленумининг "Мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик учун мулкий жавобгарлик тўғрисидаги фуқаролик қонун хужжатларини қўллашнинг айрим масалалари ҳақида"ги №163-сонли қарорининг 2-бандида шартномада жарима ёки пеня шаклида белгиланадиган неустойка тарафлар томонидан қабул қилинган мажбуриятларнинг таъминлаш усулларидан бири бажарилишини хисобланиши, неустойкани ундириш тўғрисидаги даъволарни хал қилишда неустойка миқдорининг қонун талабларига мувофиқ хисобланганлиги, унинг асослилиги, мажбурият бузилиши оқибатларига мутаносиблиги каби холатларни хар томонлама ва чуқур мухокама қилиб, талаб қилинган неустойканинг адолатли микдорини белгилашлари шартлиги тўғрисида тушунтириш берилган.

Ушбу ҳолатда, суд шартноманинг шартларига кўра, топширилган маҳсулотлар учун жавобгар томонидан ўз ваҳтида ва тўлиҳ тўловлар амалга оширилмаганлиги сабабли, даъвогарнинг даъво аризасидаги жавобгар ҳисобидан пеня ундириш талабини асосли деб ҳисоблайди.

Бироқ, Ўзбекистон Республикаси Олий Хўжалик суди Пленумининг "Мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик учун мулкий жавобгарлик тўғрисидаги фуқаролик қонун ҳужжатларини қўллашнинг айрим масалалари ҳақида"ги №163-сонли қарорининг 4-бандида, Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг 326-моддасида агар тўланиши лозим бўлган неустойка кредиторнинг мажбуриятини бузиш оқибатларига номутаносиблиги кўриниб турса, суд неустойкани камайтиришга ҳақли эканлиги, бунда ҳарздор мажбуриятни ҳай даражада бажарганлиги, мажбуриятда иштирок этаётган тарафларнинг мулкий аҳволи, шунингдек кредиторнинг манфаатлари эътиборга олиниши кераклиги, суд алоҳида ҳолларда ҳарздор ва кредиторнинг манфаатларини ҳисобга олиб, кредиторга

тўланиши лозим бўлган неустойкани камайтириш хуқуқига эканлиги назарда тутилган. Бунда неустойканинг энг кам микдори 327-моддасида Фуқаролик кодексининг кўрсатилган фоизлар миқдоридан бўлмаслиги лозимлигини эътиборга кам олиб, суд ундирилиши жавобгардан талаб қилинган пеня суммасини камайтиришни, яъни 5.000.000 сўм миқдорида қаноатлантиришни лозим деб хисоблайди.

ИПКнинг 118-моддасига асосан, даъвогар тўлашдан белгиланган тартибда озод қилинган давлат божи, агар жавобгар бож тўлашдан озод қилинмаган бўлса, қаноатлантирилган даъво талаблари миқдорига мутаносиб равишда жавобгардан республика бюджети даромадига ундирилади. Агар даъвогар томонидан билдирилган неустойкани ундириш ҳақидаги талаб асосли бўлиб, бироқ унинг миқдори қонун ҳужжатларида белгиланган ҳуқуқдан фойдаланилган ҳолда суд томонидан камайтирилган бўлса, суд харажатларининг камайтирилиши ҳисобга олинмаган ҳолда ундирилиши лозим бўлган неустойка суммасидан келиб чиққан ҳолда, суд харажатлари жавобгарнинг зиммасига юклатилиши лозим.

Қайд этилганларга кўра, суд даъвогарнинг даъво талабларини қисман қаноатлантиришни, суд харажатларини жавобгар зиммасига юклашни лозим топди.

Бинобарин, Ўзбекистон Республикаси ФКнинг 8, 234, 236, 333, 465-моддалари, ИПКнинг 118, 176-179, 186-моддаларини қўллаб, суд

қарор қилади:

Даъвогарнинг даъво талаблари қисман қаноатлантирилсин.

Жавобгар "АРК ВИКА" масъулияти чекланган жамияти ҳисобидан даъвогар "Турсунбой Нафосат" фермер хўжалиги фойдасига 104.323.346 сўм асосий қарз, 5.000.000 сўм пеня ва 34.000 сўм почта харажати ундирилсин.

Даъво талабларининг қолган қисмини қаноатлантириш рад этилсин.

Жавобгар "APK BUKA" масъулияти чекланган ҳисобидан Республика бюджетига 2.774.002,54 сўм давлат божи ундирилсин.

Хал қилув қарори бир ой муддат ўтгач қонуний кучга кириши қайд этилсин.

Ҳал қилув қарори қонуний кучга киргач, ижро варақаси берилсин.

Мазкур ҳал қилув қарорига нисбатан қонунда белгиланган муддатда ушбу суд орқа □ □ □ поят судига тегишли тартибда шикоят бериш (протест к

Раислик қилувчи,

У.Суюнов